

Technická univerzita v Liberci
Katedra výrobních systémů

Pracovní texty předmětu
LOGISTIKA

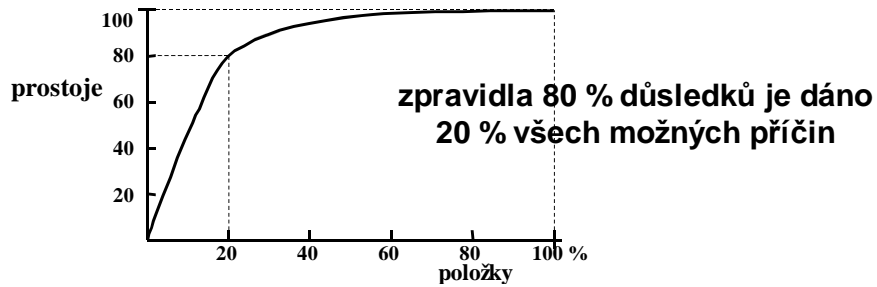
Část 3.

listopad 2007

Analýza a řízení zásob

Vyber to, co je podstatné

Paretův zákon

Příklad:

80 % prostojů je způsobeno
20 % poruch

Náklady na zásoby

1. Pořizovací náklady – fixní charakter

- příprava, vystavení a odeslání objednávky
- na příjem, dopravu ...

2. Náklady spojené s držetím zásob

- na úroky z kapitálu uloženého do zásob (8 až 12,5 %)
- na prostor a na správu zásob cca 7 %
- vyplývající z rizika neprodejnosti či nepoužitelnosti zásob (zkažení, móda, nepotřebnost)

Celkem 15 až 35 % (Legát)

3. Náklady z nedostatku zásob

- penále za pozdní objednávku
- ušlý zisk

ABC analýza

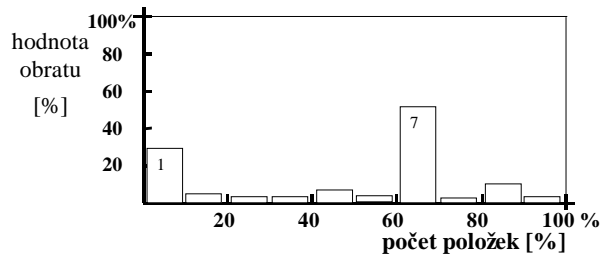
- roční obrat
- cena
- náklady

- dodací lhůty
- dostupnost skladovacích a výrobních kapacit
- hmotnost a objem

- ...

Příklad ABC analýzy podle ročního obrátu (Legát)

Číslo položky	Cena [Kč]	Roční spotřeba [kusy]	Hodnota ročního obrátu	
			[Kč]	[%]
1	0,50	50 000	25.000	34,3
2	1,10	2 000	2.200	3,0
3	1,60	400	640	0,9
4	0,80	700	560	0,8
5	0,70	4 800	3.360	4,6
6	1,50	1 300	1.950	2,7
7	2,00	17 000	34.000	46,7
8	0,40	300	120	0,2
9	0,90	5 000	4.500	6,2
10	1,20	400	480	0,6
			$\Sigma = 72.810$	

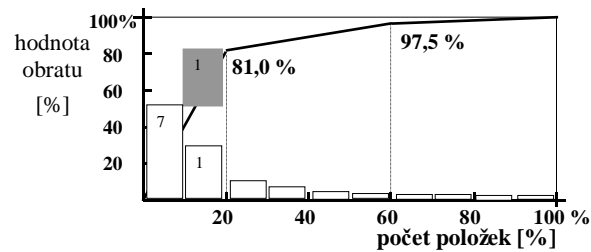

(Legát)

Setřídění:

Číslo položky	Roční obrat [Kč]	Hodnota ročního obrátu	
		[%] z celku	[%] kumulativní
7	34.000	46,7	46,7
1	25.000	34,3	81,0
9	4.500	6,2	87,2
5	3.360	4,6	91,8
2	2.200	3,0	94,8
6	1.950	2,7	97,5
3	640	0,9	98,4
4	560	0,8	99,2
10	480	0,6	99,8
8	120	0,2	100,0

(Legát)

Třída položek	Číslo položek	Procentní podíl	
		počtu položek	hodnoty obratu
A	7, 1	20	81,0
B	9, 5, 2, 6	40	16,5
C	3, 4, 10, 8	40	2,5

(Legát)

Řídící opatření pro jednotlivé třídy:

Položky kategorie A:

- sledovat nevyřízené objednávky a provádět akce ihned po překročení dodací lhůty
- často provádět inventuru zásob (denně až měsíčně)
- při umístování každé objednávky propočítávat očekávanou poptávku, velikost dávky a pojistnou zásobu
- objednávat často v poměrně malých množstvích
- snažit se o zkracování dodací lhůty
- pravidelně hodnotit metodu predikování (předpovědi)

Položky kategorie B:

(Legát)

- stejná řídicí opatření jako u položek kategorie A s tím rozdílem, že budou méně často a velikosti dávek i pojistná zásoba budou větší
- zásoby řídit systémem pevných objednávacích okamžiků „s“

Položky kategorie C:

- řídit systémem pevných objednávacích okamžiků „s“ nebo systémem dvou zásobníků
- základním pravidlem je mít tyto položky na skladě
- pouze periodický přehled existující zásoby
- velká objednávací množství a vysoká úroveň dodavatelských služeb

Příklad řízení zásob analýzou ABC – 80/15/5 (Legát)

5 000 položek, roční obrat činí 10 mil. Kč
dávka na 1 měsíc, pojistná zásoba 0,5 měsíce

Kat.	ϕ Obratová zásoba [100 tis. Kč]	Pojistná zásoba [100 tis. Kč]	Celková zásoba [100 tis. Kč]	Počet objednávek [ks]
A	$0,5 \cdot 0,8 \cdot 100/12=3,33$	$0,8 \cdot 100/24=3,33$	6,66	$0,2 \cdot 5\ 000 \cdot 12=12\ 000$
B	$0,5 \cdot 0,15 \cdot 100/12=0,62$	$0,15 \cdot 100/24=0,62$	1,24	$0,3 \cdot 5\ 000 \cdot 12=18\ 000$
C	$0,5 \cdot 0,05 \cdot 100/12=0,21$	$0,05 \cdot 100/24=0,21$	0,42	$0,5 \cdot 5\ 000 \cdot 12=30\ 000$
Celk.	4,16	4,16	8,32	60 000

Kategorie A: objednávat dvakrát měsíčně, pojistná zásoba na 1 týden

Kategorie B: objednávat jednou za 2 měsíce, pojistná zásoba na 1/2 měsíce

Kategorie C: objednávat jednou za čtvrtletí, pojistná zásoba na 1 měsíc

Kat.	ϕ Obratová zásoba [100 tis. Kč]	Pojistná zásoba [100 tis. Kč]	Celková zásoba [100 tis. Kč]	Počet objednávek [ks]
A	$0,5 \cdot 0,8 \cdot 100/24=1,67$	$0,8 \cdot 100/52=1,54$	3,21	$0,2 \cdot 5\ 000 \cdot 24=24\ 000$
B	$0,5 \cdot 0,15 \cdot 100/6=1,25$	$0,15 \cdot 100/24=0,625$	1,875	$0,3 \cdot 5\ 000 \cdot 6=9\ 000$
C	$0,5 \cdot 0,05 \cdot 100/4=0,625$	$0,05 \cdot 100/12=0,42$	1,045	$0,5 \cdot 5\ 000 \cdot 4=10\ 000$
Celk.	3,545	2,585	6,13	43 000

XYZ analýza - časový průběh spotřeby

- X – rovnoměrný průběh spotřeby
- Y – sezónní kolísání spotřeby - předvídatelné
- Z – značné kolísání spotřeby

	X	Y	Z
A	●	●	●
B	●	●	●
C	●	●	●

● nízká zásoba ● středně vysoká zásoba ● vysoká zásoba

Systémy řízení zásob

(Legát)

- 1) Kdy je třeba objednat?
- 2) Kolik je třeba objednat?

Volba systému řízení zásob je dána typem poptávky:

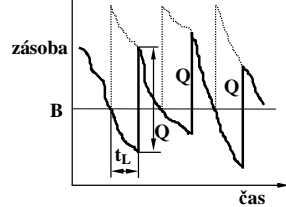
- 1) Závislá poptávka → nulová zásoba JIT
- 2) Nezávislá poptávka → pojistné zásoby

Kategorie systémů řízení zásob

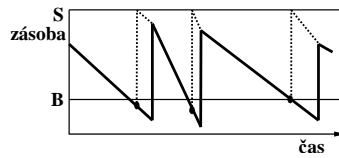
Typ poptávky	Nezávislá poptávka (prognózování)	Závislá poptávka
pouze množství	statistická metoda objednacího okamžiku a velikosti dávky	metoda plánování potřeby
množství a čas	objednací okamžik s časovým rozvržením	plánování potřeby materiálu MRP-1

Objednací systémy : (Legát)

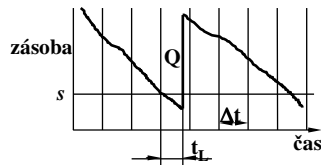
Systém (B, Q) položky A
pravidelný a velký odběr

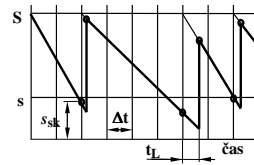
Systém (B, S) položky A - nárazový odběr kolem 1/10 objednacního množství

Systém (s, Q) položky B, C
nízká hodnota odběru, pravidelný odběr, podkročení objednací úrovně není průběžně testováno

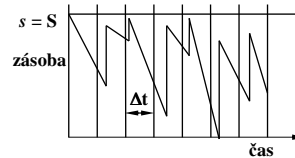
Systém (s, S) položky B, C
větší množství odběru nepravidelně

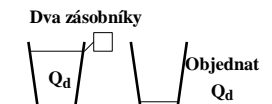
Systém (s, T)

(Legát)

- doplňování určitého zboží do supermarketů
- zásoby materiálu a náhradních dílů v opravářských a montážních dílnách
- objednávání se týká položek které měly výdej
- objednává se tolik kusů, kolik vydáno

Systém 2 zásobníků položky C

Modely řízení zásob

- deterministické,
- stochastické.

Příklad využití deterministického modelu

Optimální velikost dávky - EOQ

Campův vzorec (Harrisův-Wilsonův)

Předpoklady použití:

např.:

- konstantní poptávka – velikost a dodací lhůty,
- nepřipouští se nedostatek zásoby,
- doplňování v dávce,
- pravidelný odběr ze zásoby,
- nezávislost jednotlivých položek.

a) náklady na zásoby N_z

$$N_z(Q_d) = a \cdot K \cdot Q_d / 2$$

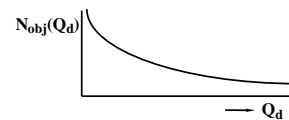

- a - relativní podíl nákladové ceny na úrok, prostor a riziko ztráty a neprodejnosti (roční náklady na zásoby - 0,15 až 0,35)
- K - pořizovací cena výrobku (položky)
- Q_d - velikost dávky

b) objednáací náklady N_{obj}

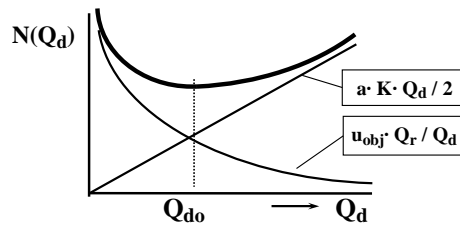
$$N_{obj}(Q_d) = u_{obj} \cdot Q_r / Q_d$$

- u_{obj} - náklady na jednu objednávku
- Q_r - roční poptávka

Náklady na zásoby a objednáací náklady

$$N(Q_d) = a \cdot K \cdot Q_d / 2 + u_{obj} \cdot Q_r / Q_d$$

$$Q_{do} = \sqrt{(2 \cdot Q_r \cdot u_{obj}) / (a \cdot K)}$$

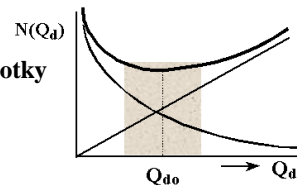
optimální velikost dávky

Velikost dávky ovlivňuje např.:

- skladovací prostor
- velikost dopravního prostředku a balící jednotky
- omezená skladovatelnost výrobků
- likvidita podniku
- rabat - nutno přihlídnout i k nákupní ceně

Skutečné objednáací množství

$$Q_d \geq Q_{do} \geq Q_d$$

Rabat bývá odstupňovaný, např.:

Q_d	1 až 999 ks	bez rabatu
Q_d	1000 až 2999 ks	rabat 3 %
Q_d	3000 až 5000 ks	rabat 5 %

Příklad:

(Jurová)

Roční spotřeba:	800 ks
Pořizovací cena:	25 Kč/ks
Roční náklady:	20 % pořizovací ceny
Náklady na objednávku:	75 Kč

$$Q_{do} = \sqrt{(2 \cdot Q_r \cdot u_{obj}) / (a \cdot K)} = \sqrt{(2 \cdot 800 \cdot 75) / (0,2 \cdot 25)} = 155 \text{ ks}$$

Skutečné objednávací množství ?

- a) 150 ks
- b) 200 ks
- c) 400 ks

Doporučená literatura:

- [JAB-02] Jablonský, J.: *Operační výzkum*. Professional publishing, Praha, 2002
- [JUR-01] Jurová, M.: *Obchodní logistika*. VUT v Brně - FP, 2001
- [LEG-04] Legát, V.: *Servisní logistika*. ČZU v Praze, 2004
- [PER-01] Pernica, P.: *Logistický management*. Radix, Praha 2001.
- [PRE-00] Preclík, V.: *Průmyslová logistika*. ČVUT v Praze, Praha 2000.
- [SCHU-95] Schulte, Ch.: *Logistika*, Victoria Publishing, Praha 1995
- [SOM-98] Sommerer, G.: *Unternehmenslogistik*, Hanser, München 1998
- [ŠPI-02] Špička, J.: *Logistika, doprava a manipulace*. VUT v Brně 2002